

RESSENYES

Diversos autors, *Quan el franquisme va perdre la universitat. El PSUC i el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (curs 1965-1966)*. Barcelona: Editorial Base, 2021, 176 pp.

Can Solé, un restaurant de tota la vida al bell mig de la Barceloneta, tradició marinera i bons arrossos des de 1903. Així ho assegurà Josep Pla fa molts d'anys. Les parets, plenes de fotografies, dibuixos i escrits de personatges il·lustres –esmentarem Vázquez Montalbán, per allò de la proximitat ideològica del tema tractat. Allà, a Can Solé, set homes al voltant d'una taula, plats retirats, cafès escurats i una botella de bon cava. Tots somriuen. Alguns feia cinquanta anys que no es veien i acaben de decidir que la seva història comuna ha de ser contada. Ja tenen feina i la coordinarà en Pau.

S'havien compromès i, tot i la complexitat de les agendes dels personatges, el febrer de 2021, les màquines de la impremta escopiren els primers exemplars –vermells, llunts, acabats impecables– del llibre *Quan el franquisme va perdre la universitat. El PSUC i el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Barcelona (curs 1965-1966)*, de l'Editorial Base.

Els set conxorxats, autors cada un d'un capítol, eren Andreu Mas-Colell, Pau Verrié, Albert Corominas, Pere Gabriel, Joan Clavera, Esteve Lamote de Grignon i Salvador Jové. Tots ells, protagonistes de la història que ens conten. Tots ells, membres del Comitè d'Estudiants del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC) en un moment clau de la història en el qual els estudiants s'atreviren a plantar cara al franquisme. D'això (i d'algunes coses més) va aquest llibre.

Era el 9 de març de 1966 i més de 500 persones, estudiants i professors la majoria, abarrota-ven el convent dels caputxins de Sarrià. Sobre la taula, diversos documents que s'havien d'aprovar en assemblea. Estava a punt de néixer el Sindicat Democràtic d'Estudiants de la Universitat de Bar-

celona, un organisme il·legal, però no clandestí, i representatiu. Era tot un torcebraç a l'estructura estudiantil franquista i això no agradà a les autoritats. Per això, a fora, s'organitzà un setge policial que s'allargà tres dies. Els mateixos estudiants no s'ho esperaven. De com s'arribà a aquell punt i del que suposà aquella assemblea, més coneguda com «la caputxinada», tracten els set capítols de l'obra.

No obstant això, llegint amb deteniment el volum, l'argument transcendeix els fets concrets i les explicacions que un o altre autor hi dona. Del conjunt, una de les coses més interessants que se'n poden extreure és com s'articulava i s'estructurava el PSUC en aquells anys. Potser els protagonistes no s'acaben d'adonar de la importància d'aquest fet, perquè el varen viure en primera persona i perquè per a ells allò era una cosa normal, el dia a dia. Però, la veritat és que ajuda molt a entendre el funcionament, la transmissió d'idees i ordres concretes i la jerarquia dels comunistes catalans (i també espanyols).

Així, és interessant veure com era la direcció del partit, qui, d'alguna manera, imposava els responsables del Comitè d'Estudiants. També són interessants la cadena de transmissió de la informació i les ordres que anaven des del Comitè, passant per un enllaç, fins als màxims responsables del PSUC i del Partit Comunista d'Espanya (PCE), però, sobretot, a la inversa. Una jerarquia que s'havia de seguir en els casos que es consideraven importants, com la possibilitat de posar en marxa un sindicat unitari i democràtic d'estudiants, que es va haver d'autoritzar des de la cúspide en una reunió directa entre la direcció i els representants del Comitè d'Estudiants a París. L'organització funcionava i les orientacions polítiques es trans-

metien amb rapidesa i eficàcia, ja fos mitjançant les ordres directes o per mitjà de la propaganda i la premsa del partit, que era àmpliament difosa.

El llibre evidencia molt clarament també com el PSUC va ser un dels principals actors en la lluita per a la democratització de les universitats i com el Comitè d'Estudiants de la Universitat de Barcelona va actuar com a punta de llança de l'organització estudiantil antifranquista. Aquells anys el partit tenia més de cent militants actius i era present en deu dels setze centres universitaris.

És destacable també el recorregut, ple de mobilitzacions i vagues impulsades a la universitat catalana (i més enllà), que abasta l'abans i el després de la creació del Sindicat. Perquè no es pot entendre el vida d'aquesta organització sense tenir en compte d'on venien i cap on van transitar els estudiants demòcrates. També els intents de coordinació de tot el moviment en l'àmbit espanyol i el sorgiment d'organitzacions afins a diferents ciutats.

Al final d'aquell període, cap a 1968, el Sindicat Democràtic d'Estudiants no havia pogut resistir l'embat repressiu de l'Estat (només a final del curs de 1967 la meitat de la Junta de Delegats era a la presó, 25 dirigents del Sindicat varen ser expulsats per períodes llargs, 40 varen ser expulsats del seu districte universitari, 70 professors també foren trets), però les institucions de representació franquistes havien quedat dissoltes. Les organitzacions del règim ja mai no varen tornar a controlar la universitat catalana. Enrere quedaren el Sindicato Español Universitario (SEU), que va col·lapsar després que els estudiants demòcrates ocupessin les seves estructures. Enrere també varen quedar els intents de reforma de les corporacions universitàries franquistes i l'intent de posar fi al sindicalisme democràtic mitjançant les associacions professionals, que també varen ser rebutjades. L'embat dels demòcrates en aquell

període va fer impossible que el règim recuperés la universitat i les noves generacions que s'incorporaren a les facultats els cursos següents ja ho feren en unes coordenades i unes dinàmiques molt diferents.

D'aquella gran repressió que va anihilar el Sindicat d'Estudiants, però, en va sorgir una organització clau en la història del PSUC (i de l'antifranquisme català): la Taula Rodona. Aquest organisme, nascut per coordinar les forces antifranquistes i democràtiques arran de l'acarnissament del règim contra els estudiants del Sindicat, va ser el primer a trencar l'aïllacionisme en el qual es trobava fins aleshores el PSUC. Amb l'abandó de la marginació dels comunistes (almanco d'una part d'ells, perquè de partits comunistes n'hi havia més), la Taula va desembocar en la Coordinadora de Forces Polítiques de Catalunya i, poc després, en l'Assemblea de Catalunya.

Més enllà del que s'hi conta, el llibre, al principi, incorpora una cronologia prou extensa –des de 1933 fins al juny de 1968– en la qual es fixen les fites més importants relacionades amb la lluita sindical estudiantil i la constitució i l'extinció del Sindicat Democràtic d'Estudiants. Al final també hi ha un apartat dedicat a les biografies dels autors i una sèrie d'annexos molt interessants, entre ells la reproducció facsímil dels primers sis números de la revista *Universitat*, òrgan dels estudiants del PSUC d'aquells anys.

Això no ho contem al volum, però, si no s'ha fet, els autors haurien de tornar a Can Solé (o a un altre lloc on es mengi bé) i celebrar que, tot i les dificultats, han complert el seu propòsit i han tret un bon llibre al carrer. Potser d'aquesta nova trobada en surti un altre projecte interessant, que és el que sol passar quan s'ajunten persones que tenen coses a dir i, a més, fan sobretaula amb cafè, licor i cava.

Pere J. Garcia Munar